

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Matiji Kravanja-I** v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold, če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

VII.

Kako se godi zdaj, ko je italijanska vlada tudi Rim v svojo vlast dobila, cerkvi in duhovščini v Rimu in po vsi Italiji? — Tako smo zadnjikrat vprašali. Kdor ima ušesa, da hoče resnico zvedeti, in oči, da hoče prav videti, povejo mu listi vsake barve dovolj sleherni dan. Ali pustimo časopise in poslušajmo, kako sami sv. Oče, Pij IX. popisujejo žalostni stan, v katerem so oni sami, v katerem je duhovščina, vera in cerkev: „Vi ste slehern dan priča, gospod kardinal“, nagovarjajo kardinala Antonelli-a v pismu od 16. junija t. l. „posilnih prisvojevanj, ki se dopolnujejo zdaj pod tem, zdaj pod unim izgovorom v škodo vere, čednosti in pravice; prisvojevanj, ki merijo vse v doveršenje omenjenega prekuovalskega načerta (za zatertje verskih redov). Na kaj neki, če ne na to, meri to, da se iz naše oblasti iztergujejo stopinjo za stopinjo vse dobrotljive naprave krščanske ljubezni in dobrotljivosti, vzrejišča in očitne učilišča, ki so vselej bila v naj ljubeznjivši skrbljivosti rimskih papežev, naših prednikov?

Ali ne meri tudi na ravno to tista nesrečna postava, ki se silo v vojaščino obsoja že Bogu posvečene mladenče, kakor z neusmiljeno koso preseka naj lepše nade sv. Cerkve, svetiščem in samostanom grabi izvoljene vrste mladih in delavnih služabnikov? Na kaj, če ne na to, meri tista razuzdana prostost, da se nekaznovano učijo vsaktere zmote, bodi si s pomočjo tiskarije, ali po poti očitnega in pohujšljivega oznanovanja, kar s toliko nesramnostjo počenjajo odpadniki in puntarji zoper oblast sv. Cerkve.

Kam meri dalje opuščanje bogoljubnih šeg, kam predrzna razuzdanost pri očitnih kazališčih, tisto neprenehljivo skrunjenje svetih podob in zasramovanje služabnikov Gospodovih, tisto pogosto onečastovanje Božje službe, tista zgroziva zasmehovanja vsake še tako svete in nedotikljive reči, tisto ustanovljeno zatiranje vsacega čednega, Cerkvi in papežu udanega človeka? Vi dobro veste, gospod kardinal, kako to naše srce boli, ko dan na dan vidi take trpljenja sv. Cerkve. Ker smo do tega prišli, da ne moremo v tem tudi malo ne pomagati, ne moremo družega, kakor objokovati nesreče svoje čede, pa zraven tega vendar očitno povzdignemo glas, da še oporekamo in kličemo zoper napadanja, katerim je Cerkev žertovana, in da svetu očitno naznanimo milovanja vredni stan, v katerega nas je hudobija časov pripravila“.

Tako tožijo sami sv. Oče o žalostnem stanu katoliške vere v nekdanjem krščanskem Rimu; liberalci pa in mavtarji se za to ne zmenijo, marveč s posmehom se sklicujejo na tisto hinavsko poroštvo svobode in neodvisnosti, zagotovljene ustavno svetemu Očetu, koje roparska italijanska vlada lahkovernemu svetu in še lahkovernjšim vladam kaže. Res čudno, kako se zamore predrzniti ropar poroka se postaviti oropanemu, da mu bode življenje pustil in ga še branil; še bolj čudno pa, kako zamore evropejske vlade ono poroštvo za dobro sprejeti in se ž njim zadovoljiti; nar bolj čudno pa, kako zamore minister avstrijskega cesarja, grof Andrassy, se sklicavati na ono poroštvo, kakor je storil pre-

tekle zime v pričo katoliške deputacije, ki mu je na srce položila, naj bi kot minister zunanjih zadev katoliškega cesarja, oporekal temu, kar se je v Rimu godilo in počenjalo! *)

Splošen štolni red.

Misel naša ni bila, spregovoriti o splošnem štolnem redu (allgemeine Stolornung), kterege želi ministerstvo za bogočastje sedaj na Primorskem in znabiti tudi po družih škofijah vpeljati. Ali, ker je ta zadeva med č. duhovščino že razglašena in po tem, da se je v časnikih omenila, že javna postala, in, ker so jo nekteri, kakor se zdi, napačno umeli, bodi nam dovoljeno, sploh in nekaj zvlásti tudi v pojasnjenje dopisa „s Tominskega“ v listu 8. „Glasa“ to stvar, razložiti kakor smo o njej pozvedili.

Gosp. dopisnik, „s Tominskega“, — kteremu smo sicer za priobčenje ondašnjih štolnin hvaležni — pravi, da „vsled predloga preč. knezo-nadškof. redništva v Gorici namerava vís. vlada za vso nadškofijo veljaven štolni red vpeljati.“

To ni prav tako. Po besedah gosp. dopisnika bi se utegnulo soditi, da je kn.-nadškof. ordinariat v tem oziru vladi že kak predlog stavi, kar pa ni res. Res je samo to, da je preč. ordinariat v svoji okrožnici od 18. jul. t. l. št. 1226 č. duhovščini le nek svoj načrt za občen štolni red razposlal, o kterem načrtu naj bi gg. duhovniki svoje mnenje razodeli. Še le na podlagi izvestij vse nadškofijske duhovščine napravi ordinariat svoj predlog za vlado, in sicer, kakor se mu bode zdelo primerno in pravično.

Okrožnica preč. ordinariata ima svoj izvirek v tem, da je minister za bogč. preteklega julija naš kn.-nadšk. ordinariat naprosil, naj bi naznanil svoje misli o nekem že starem predlogu občnega štolnega reda od l. 1843, češ, da se je vlada namenila, za vse Primorsko enak občen štolni red osnovati. Ordinariat, dobro vedoč, za kako kočljivo in težavno reč tu gre, ni hotel sam o njej kaj skleniti, ampak se je obrnil popred do duhovščine, da bi ona, kateri ta stvar v živo sega, odkritosrečno svoje mnenje izjavila. Da je reč važna, podaja se iz tega, ker mnogim dušnim pastirjem en del dohodkov po štolnini dohaja; da je nje rešitev težavna, kaže se iz tega, ker je štolnina v raznih dekanijah in celó farah jako različna in ker je zarad nje že veliko tožeb nastalo. Že večkrat je bil n. ordinariat naprošen, da bi tu pa tam štolni red preuredil, zboljšal, sploh uravnal. Ali, ker se je bilo bati po tem še večih neprilicnosti, homatij in, kdo ve, kakih nasledkov, ni hotel lotiti se preuredbe. Zdaj pa, ko se je vlada sama starega načerta zopet poprijela, hotelo je redništvo vsaj poskusiti, ali bi se dalo kaj opraviti ali ne.

Kar se tiče različnosti štole v raznih delih nadškofije, znano je menda njim, ki jih ta stvar zanima, da n. pr. v Lahih (v Furlaniji) je štole prav majhina, v nekterih krajih komaj nje ime poznajo. V slovenskih krajih je nekaj več, pa mnogim duhovnikom v kongruo (plačo) vračunjena. Kako v tacih okoliščinah splošen red vpeljati?

*) Žal nam je, da moramo zarad pomanjkanja prostora pretrgati članek in še naprej odložiti neki odgovor.

Rekel bi morda kdo: Naj se vpelje poseben red za slovensko in zopet drug za laško stran; in to bo moralo tudi nar brže obveljati, ker razmere so preveč različne, čeravno tega vlada ne želi. Pa tudi sè splošnim redom samo n. pr. za slovensko stran bilo bi skor nemogoče vsem ustreči. Splošen red tirja vsakako žrtev od njih, ki so zdaj na boljem, in bi bil v korist onim, ki so sedaj na pičlem. Ordinariat si je prizadel sestaviti načrt nekega srednjega štolnega reda; srednja pot se mu je zdela v tej zadevi naj bolja.

Iz vsega, kar smo razložili, podaja se, da ni tako lahko priti do zaželjene enakosti gledé štolnega reda še v eni skofiji ne, tem manj v raznih; ali poskušnje vredna je stvar, ako bi bilo mogoče vednim pritožbam v okom priti.

Slednjič nadejamo se, da kn. n. ordinariat, kateri se je že o mnogih prilikah prepričal, da so zadržki, ki se vstavljajo večkrat omenjenemu načrtu, veliki, in kateri gotovo noče, da bi čč. duhovniki gledé dohodkov prišli sè slabega na slabše, ne bode znabiti vladi nikakega predloga, merečega na zenačenje štolnega reda, stavil, marveč jej svetoval, da, predno se v tej zadevi kaj prenaredi, naj se duhovski dohodki sploh predručajijo in zboljšajo.

Prosimo č. duhovščino, naj bi nam svoje mnenje o tej pomisla vredni reči razodelo; po javni poti se pride naj ložeje h porazumu.

Dopisi.

Z Bovškega, 26. avgusta. — „Kje dom je moj“? Še smo tu in tu tudi — ostanemo. Tako je sklenila slavna komisija, *) ki je, sešedši se 15. avgusta v Tominu, Sočo in Trento ogledala. Sestavljena je bila komisija iz uradnikov iz ministerstva za kmetijstvo od namestništva primorskega in finančnih; dalje je bil ž njo deželni glavar grof Coronini, so bili gojzdnarji in drugi izvedenci. Potem ko je komisija vse natančno ogledala, zedinila se je o teh-le točkah, ki se imajo predložiti, kamor gre, da se bode ondašnjim ljudem pomagalo. Na državne in deželne stroške se napravi vožna cesta, da bodo stanovalci lahko izvažali, kar jim gojzd ponuja, les, oglje itd.; postave, ki merijo na ohranovanje gojzdov, bodo se ojestreje izvrševale; za tega del se morajo v petih letih odpraviti koze, namesti katerih dobodo ljudje ovac in goved (primerne plemena) od kmetijske družbe goriške, kolikor se bode dalo, dober kup. Vse strmine se tako založijo in zadelaajo, da se, kolikor bo moč, v okom pride posipanju prsti in kamenja. Ustanoviti se imajo združbe za zboljševanje gojzdov in pašnikov in pa dotičnega gospodarstva. Napravi se družba za priskrbovanje živeža. Znano je, da so Trentarji pri bovških bogatinih strašno zadolženi — do 50 tisuč gold. znaša njih in sosedov njihovih dolg. Tam, namreč, kupujejo žito ali jemljejo denarja na posodo; nekaj dolga poplačavajo sè sirom, a naj veči del ostaja neizbrisan. Teh dolgov — tako bode nasvetovala komisija — naj bi jih rešila država s tem, da jim ponudi brez obresti primeren znesek kot predplačilo, ktero bi imeli v dolгих odplačilih povračati. Gojzdnarji cesarski naredijo črtež, kako naj bi se z občinskimi gozdi gospodarilo. Duhovni naj bi pod vodstvom gozdnih komisarjev imeli šolo za poljedelstvo in gojzdnarstvo. Preudarjalo se bode, ali bi se dala kaka nova obrtnija vpeljati ali voda za kake tvornice porabiti, da bi ljudje dela in zaslužka imeli. — Slednjič naj omenim, da dol, za kterega stanovalce se komisija hvalevredno trudi — da siravno ostanejo nekteri njeni nasveti brž ko ne pia desideria — je okoli sedem ur hoda dolg, in njega površje meri kaki 2 štirjaški milj. Oranega sveta cenijo 90 oralov, senošet črez 700, pašnikov 2000, planin čez 11 tisuč, gojzda 9000, pušče 3000 oralov. Ali, od kar se je zadnji kataster naredil, je gotovo kakih 1000 oralov manj gojzda, ko pred. — Bog daj komisijnemu prizadevanju ugoden vspeh!

Z Dolenjskega na Kranjskem, 27. avgusta. Gospod urednik! ne jemljite mi za zlo, da Vas nadlegujem**), Vam čisto neznan človek, ter Vam naznanim, da sem danas pohodil svojega prijatla v M. in sem tam videl Vaš list „Glas“, koji se mi je tako dopadal, da sem takoj odločil, Vam naslednje čertice poslati za poskus:

*) Gl. dopis „z Bovsk.“ v listu 7. Ur.

**) Nikakor ne: nam bo vselej ljubo in hvaležni Vam bomo, če nas boste pogostoma nadlegovali. Ur.

V Mokronogi na Dolenjskem (Kranjskem) je bil 20. avgusta t. l. ob eni ponoči, in spet 27. ob štirih zjutraj hud potres. Ta potres se ponavlja že od oktobra 1871 l. in ljudem v tej okolici vzrokuje veliko škode in strahu. — Zelnati preroki* so nam obétali, da dobimo po takih potresih obilno letino, pa vinski pridelki bodo tukaj čisto slabi. Pšenica rž, ječmen in proso, je obrodilo obilno; tudi ajda, fižol in sadje lepo kaže, toda le tam ter tam. Kako jpa kaj pri Vas tamkaj? *) —

Ogled.

Avstrija. Shod 3 cesarjev je pred durmi; mnogi se ga nadejajo, drugi bojé. Sploh se pričakuje od njega mir. Mir bi bil gotovo — to smo rekli že uni pot — vsem ljub in drag, da bi le bil mir! A ne le, da se grozoviti valovi duhovnega gibanja tako hitro in voljno ne uležajo, je tudi še dvoje drugih reči, na kateri treba obrniti pozornost. Zunanji mir, mir orožja, ne napravi še sam ob sebi tudi notranjega mirú v državah. Nemčija, na vitez zdaj tako mogočna, menite, da nima tudi že svojega črva? Že se čuje, kako jej grize jedro prisiljene nemške edinosti. Kralj bavarski, württembergski in saksonski z večino dotičnih južno-nemških državljanov gledajo nekako pisano berolinskega cesarja, čigar vasali so nehoté postali. Težko dé zavednim Jugonemcem, gledajočim, kako se jim krha še tisto malo autonomije, ki so si njih kraljevine ohranile; mrzenje raste od dne do dne. Samo naši avstrijski prusaki ne vidijo ure, da bi bili vdruženi v veliko Nemčijo. Pravi škandali se berejo te dni po dunajskih listih. Prusaške klike ostudni organ — „Deutsche Zeitung“ — že javno in razločno zasmehuje avstrijsko zvest. Veliko pohujšanje je napravila neka pesem v ujej, zaradi ktere se je vnel prepir med njenimi pisachi in officiozno „Tagespresse“. Pa kaj, saj tudi drugi (polouradni!) časniki — dasi na vitez „D. Z.“ zaničljivo prezirajo — niso veliko bolji, ko ona; samo da ona naravnost pové, kar misli, v tem, ko drugi listi po ovinkih proti Bismarkiji korakajo. Ti nemško-narodno-liberalni korenjaki, ki po eni strani Bismarku nalogo zljajšujejo, delajo jo tem težjo pravim avstrijskim domorodcem, ki bi radi pomirili vse narode naše. Oni namreč vedno hujskajo proti uenemškim narodom v Avstriji, oni, na vitez in svojim pruskim (velikonemškim) namenom na korist, centralistično-liberalno „ustavo“ vzdržujejo, in branijo, da se ne more priti do Avstriji edino primerne federalistične uravnave. — Tedaj Nemčija ni še umirjena, Avstrija ni še umirjena. — In drugod po svetu je li kaj bolje? Italija, Španija, Francija čakajo še zmiraj zatrdne uredbe. Zato se zdaj govori, da se cesarski shod v Berolinu spremeni v „kongres“, ki ima evropske razmere urediti, t. j. priznati in potrditi, kar se je poslednjih let v državskih razmerah prenaredilo. Bo li pa to pravi mir, če se Rim določno prizna za glavno mesto zedinjene Italije? Bodo li Francozi mirovali, ako kongres poreče, da je prav, da jim je cesar Vilh. vzel Alzacijo in Lotaringijo? In kaj si bo mislila večina Španjcev, če se njih domovina zatrdno prepusti tujcu Amadej-u? — Dalje vidimo zdaj (o času miru!) 2 milijona in pol oboroženih mož, ki so cvet evropske moške moči, in za njimi še toliko družih v rezervi na vsak migljej pripravljenih. Če res izfrli iz Berolina golobček zaželenega mirú, kaj bi bilo naravnije in nujnije, ko to, da se ogromne armade razpusté ali zmanjšajo? — Slednjič, kako bo sè socialnim vprašanjem? Kako se misli užugati „internacionale“? To je trd oreh tudi za Bismarkove zobé.

Na Českem ni nič resnice v tem, da ste se imeli staro- in mladočeska stranka spraviti. Vsaka bode hodila, kakor do sedaj, svojo pot do skupnega jima cilja. Tudi to je bilo le ustavaška laž, da mislijo Mladočehi politiko pasiv-

*) Sploh — ne kaj dobro. Vina prav po malem; že zarodilo se ga ni veliko, potlej je prišla moča, toča in bolezen. Druge turšice bo dovolj; ajda tudi lepo kaže, kjer jo sejejo. Ur.

nega vpora popustiti in po „ustavni“ poti se „ustavnimi“ sredstvi svoje namene dosežati. Vse take in enake novice so le ustavaške račice, s katerimi bi radi državnoopravno opozicijo omamili in kolikor toliko oslabili.

Ogerski državni zbor se bo pričel 3. ali 4. sept. — 16. sept. se snidete že neki tudi delegaciji dunajskega in in ogersk. zbora.

Hrvaški zbor je odložen od 22. t. m. do 3. nov. t. l.

Srbski zbor (kongres) v Karlovcih je tedaj razpuščen. Bilo je tako-le: V Petrovaradinu (2 uri od Karlovec) je čakal kralj. komisar fđml. Mollinary, da pride po-nj deputacija izmed zbornikov. Ti pa so mu poslali po Stojkoviču reči, da oni ne priznavajo več za veljavno tiste pred 200 leti usiljene jim šege, po kateri se ima kr. komisar v slovesnem sprevedu v pozlačenem patriarškem vozu med gromom topov v Karlovec pripeljati, da zborni sejo on prične; oni — so rekli — da se držé člena IX. v poslednjem srbskem zboru l. 1868 odobrene postave, kateri kralj. komisarja ne pozna; sicer pa, da kot vladinemu komisarju mu je vstop v zbornico prost, kakor sploh v vsako drugo enako skupščino, samo, da se ne vtika v obravnave; stari red sprejemanja kr. komisarja da je, kot srbski samosvojnosti nevaren, od l. 1868 sem odpravljen, akoravno ga ni dala ogerska vlada še potrditi. Silili so (v zaupljivem zboru zbrani) poslanci Stojkoviča, naj bi on sam zbor pričel; ali St. se je branil, rekoč, da mu je general Mollinary prepovedal to storiti. Pogajanje med Karlovc in Petrovaradinom je teklo od 17. do 22. avg. in, ker je ostalo vse brez vspeha, je gen. Mollinary uradno izrekel, da se ne sme zbor pričeti. — Vse to ima politiško barvo. Ogerska vlada se boji srbske narodne stranke in po njej izvoljenega patriarha; zato je za zdaj vse zatrla. Ali, kaj jej bodo pomagale nove volitve. Ta krat je bilo samih 7-8 njenih privržencev izvoljenih, prihodnjič znabiti še toliko ne. Da bi pa Miletiču in narodnjakom vpljiv in moč kolikor toliko oslabili, mislijo v Pešti neki res Stojkoviča od oskrbnitstva patriarštva odstaviti i postaviti na njegovo mesto (vladinega privrženca) vladiko Angielič-a, kateri bi prevzel kot kraljevi komisar tudi oskrbovanje srbske matice. Gibanje, ki je nastalo zaradi teh reči med ogerskimi Srbi, bilo je tem živejše, ker je zadelo prav v tisti čas, ko so bile unkraj Donave in Save — v srbski knežiji — velike svečanosti o vmestenji Milanovem.

Zunanje države. V Belemgradu so se opravile tridnevne sijajne slavnosti v naj lepšem redu. Milan IV. Obrenovič je nadepolen vladar. Dosedanji trije vladavci so mu izročili Srbijo v srečnem stanu in on je v krasnem razglasu, ki se je med gromom topov po voglih prilepil, obečal, da bo vladal kot ustaven knez v duhu svojega prednika Mihaila in 3 vladavcev; glavna naloga da mu je, utrditi knežijo gledé znotranjih ustanov in pospeševati v vsakem oziru narodovo blagostanje. Vladavci so zdaj ministri. Naš cesar ni poslal niti gen. Mollinary-a (kakor se je govorilo), niti kterelega družega posebnega pooblaščenca v Beligrad, ampak zastopal je Avstrijo ondašnji konzul Kallay. Tujih gostov, tudi iz naše države (vkljub vsem zaviram), je bilo vse polno v B.; knez jih je sprejemal kot zasebnike; gostilo jih je mesto. Pomenljivo je, kar Slovanom neprijazni časniki o priliki srbskih slavnosti naj bolj poudarjajo. Knežija srbska jim je jugoslovanski „Piemont“, češ, da, kakor je Piemont bil jedro, kterelega so se prijele vse druge dežele v Italiji, tako se pridružijo mali Srbiji s časom vse druge jugoslovanske dežele na avstrijsko-ogerski in na turški strani. Že pri letošnjih svečanostih — pravijo — je mnogo znamenj kazalo na prihodnjo veliko srbsko kraljevino. Trdijo tudi, da so nekteri vpili: Živio Milan, kralj srbski! To strašno muči naše Velikonemce in Velikomagyare. Naj jih le! saj strah je včasih dobrotljiv; ima zdravilno moč.

Nemčija. Prihodnji mesec se snidejo nemški škofje v

Fuldi. — Od 9.—12. sept. bodo imela nemška - katoliška društva svoj glavni občni zbor v Vratislavi.

Švajca. V Einsiedeln-ih, kjer je bil te dni občni zbor švajcarskih Pijevih družeb, kateri ima poseben odsek za tiskovne zadeve, ustanovilo se je društvo sv. Frančiška Salezijana za podpiranje katoliških časnikov. Temu društvu so sv. Oče po telegrafu svoj blagoslov poslali.

Italija. V Rimu se obrača postava zastran razlastitve samostanov tako, da sedanjemu ondašnjemu pravnemu stanju prav dobro pristojna prislovica: Kdor je jači, tlači. Kakih 56 samostanov se je že vlada polastila; slednjič tudi Jezuitske hiše „al Gesù“, v kateri stanuje general. Samo 20 sobic so redovnikom pustili.

Na Španiškem so se opravile ravno kar volitve za državni zbor. Izid je radikalni vladi popolnoma ugoden. Radikalcev je izvoljenih 270, republikancev 75, konservativcev vseh barv (razen karlistov, ki se niso udeležili volitve) 26. Vseh zbornikov je 371.

Domače novice.

(Procesija na sv. Goro 2. sept. t. l.) Ob 3½ u. zjutraj bo zvonilo v prvo v véliki cerkvi in zdajci se začnejo pomikati naprej tisti, ki imajo iti prvi za procesijo, in to so romarji s kmetov. Točno ob 4. u. se vzdigne glavni oddelek v veliki cerkvi. Tisti, ki bodo čakali v Solkanu, bodo začeli iti v hrib, kedar se jim dá znamenje, da se bliža goriški spreved. Vsak oddelek mora slušati tiste, ki so postavljeni, da bodo uredovali in vzdrževali procesijo. Na sv. Gori naj opravi vsak oddelek, sproti koj ko pride gori, sv. obhajilo, da pusti drugim prostor. V cerkev bodo hodili vsi oddelki skoz velika vrata, iz cerkve pa skoz stranska. Kedar pride glavni oddelek procesije na Goro, bodo maševali Nj. ekscelen-cija prič. knez-nadškof (tiho mašo), potem bo slovenska pridiga, potlej peta maša in konec nje podelijo Nj. eksc. slovesni blagoslov in popolnoma odpustek. Na to bo ital. pridiga; slednjič litanije Matere božje in blagoslov sé sv. Rešnjim Telesom.

(Vse šole v Gorici) razen realke so se končale, kakor smo že napovedali, 28. t. m. Pred seboj imamo sporočili gimnazijsko in realkino. Obe imate na čelu italijansk članek. V gimnazijskem je brati: „Intorno la congettura Niebuhriana di vasti poemi epici popolari nell' antica Roma.“ Spis. prof. J. Culot (t. j. Nekaj o tem, ali so imeli, kakor sodi Niebuhr, stari Rimljani obširne epične ljudske pesmi). V realkinem sporočilu pa obravnuje prof. Jak. Filippi ital. dramatik v srednjem veku — „Cenni sul drama italiano nel medio evo.“ Izmed šolskih vesti posnamemo za danes samo te-le: Na gimnaziji: o zač. leta 281, konec leta 260 učencev; vstopnina znaša 144 g. 90 s.; šolnina 1568 gld.; za dijaško knjižnico so donesli učenci 61 gld. 80 s. Preskušnji zrelosti opravlja (od 29-31 t. m.) 12 javnih in 2 privatna dijaka. Profesorjev z ravnateljem vred je bilo zatrdnih 11, suppletov 5, za stranske predmete 8, (med temi 5 že med prvimi steti). — Na realki: prof. rednih 10, suppl. 5, assist. 1, stranska učitelja 2. Učencev: Sprejetih 239, konec leta 213. Šolnine so plačali v I. sem. 1352 gl., v II. sem. 1124. Presk. zrelosti je opravilo (26-28 avg.) 10 dijakov, razen dveh, vsi z dobrem vspehom.

(V nadškofovsko-Werdenberškem semenišču) je bila tisti večer pred sklenitvijo šolsk. leta prav lepa „beseda“ vpričo Nj. eksc. prič. kn.-nadškofa in mnogih gostov. Petje (pod vodstvom g. Hribarja) je bilo jako gladko in ubrano, govorniški del sploh tudi dober. Program je bil ta-le:

I. 1.) „Crudelis Herodes“; zl. Giuseppe Bains. — 2.) „Turki na Slevici“; — Stritarjeva; deklam. Uršič. Hr. V. — 3.) „Cigani“ — napev F. A. Vogel-a. — 4.) „Deček in jablana“; — Tomšičeva; deklam. Štrekelj II. — 5.) „Slavček“.— 6.) „La selva di Dante“ (parafrazi), gov. Bertin Giuseppe VII. — 7.) „Rondinella“; zl. Grossi. II. 1.) Il cinque Maggio — Manzoni; deklam. Lenarduzzi Anton VI. 2.) „Blücher am Rhein“; od Reissiger-ja. 3.) „Slovenija oživljena“; dramatična scena; zložil Bilec. 4.) Iz „Četvorke“ II. i IV. košček. 4.) „Reši nas zlega“; oda Levstikova; deklam. Balić Josip, V. 6.) Iz „Četvorke“ V. i VI. košček; zl. Slavoljub Lžičar. 7.) Govor (slov.) koncem šolskega leta; govoril Sedej Fr., VI. 8.) „Quodlibet“ (Hribarjev).

Po besedi je bila telovadba (brez orodja). Slednjič so Nj. eksc. zavod počastili tudi s tim, da so na čelu povablencev in vzrejancev pri večerji ostali. — Občutki mladine konec šolsk. leta, zavoljo kterih jej mora odrasli človek zavidati, in pa red in snažnost povsod—to sta vtisa, ki dopolnjujeta, kar je pred „beseda“, v srcih poslušalcev učinila.

(*Mestno starešinstvo goriško*), ako ga smemo tako imenovati, je v čudnem položaji. Rekurz proti namestništvenemu odobrenju 2. volitve III. vol. skupščine ni še rešen. Med tem je v Gorici naj večja zmešnjava. Županstvo ne more spraviti toliko starešin v sejo, da bi bila seja postavna. Ker so 24. t. m. pretekla 3 leta, od kar je bil župan, pl. Claricini, imenovan, hotel je on z adjunktoma že dvakrat podati odpoved, ali starešine niso hoteli priti sprejet je. In tako mora nepravilno županstvo še dalje nositi samo vse breme opravljanja in odgovornosti ker ni bilo tudi ne moč, voliti odsekov za razne vrste opravil.

(*Butignoni Peter*) vikar v Viškonu je umrl 21. avg. t. l.

(*Fara Strassoldo-ska*) je razpisana do 30. sept. t. l.

Razne vesti.

— *Železnica iz Trsta (ali Tržiča) čez Cervinjan do italijanske meje.* Avstrijska železnična družba je vložila pri ministerstvu za kupčijstvo prošnjo za dovoljenje, da bi se smela lotiti pripravljavnih del na omenjeni črti od ene, in na črti od Tridenta (na Tiroljskem) zopet do ital. meje pri Primolano-u od druge strani.

— *Predelska železnica* pride v prihodnji sesiji drž. zbora zopet na dnevni red. Ministerstvo si bo prizadevalo zbor preveriti, da je ta črta neobhodno potrebna zlasti tudi z ozirom na Potabeljsko železnico, na katero se od ital. strani močno dela. Tržaško-loško-lauenderfski načrt je neki vržen pod klop. Za predelsko pa, kakor tudi za arlberško, črto se delajo nove studije.

— *Delniško društvo „Narodna tiskarna“* bo imelo 14. sept. v Ljubljani, v prostorih „Narodne tiskarne“ (Hotel Evropa), konstitovalni občni zbor. Volil se bo upravni odbor 15 udov na 3 leta in pregledovalni odsek 5 udov za 1 leto.

— *Prvi splošni zbor vseh slovenskih učiteljev* bode 24. in 25. septembra t. l. v Ljubljani. Več o njem drugi krat.

— *Japaneška oblačila iz papirja* so se začela prodajati v Bostonu. To je naj novejša moda. Papir, iz kterega so oblačila narejena, je tanek, lahak in ne pušča vode. Suknja iz tega papirja tehtja samo 2 funta. Obleka tako narejena se da tudi večkrat prati in se lahko nosi več mesecev.

— *Te le zakonske zadeve* so po postavi od 4. julija t. l. izločene izmed opravil političkih deželnih oblastnij (namestništev) in spadajo na prvi stopinji odsihmal v področje *okrajnih glavarstev* (ali v mestih, ktera imajo svoj statut, kakor n. pr. Gorica, — pa v področje *mestne gosposke*): Dovoljenje za opuščanje družega in tretjega oklica; v nujnih primerljajih dovolitev opuščanja vseh treh oklicev; rzsodba, ali se sme v smrtni nevarnosti, kedar je nevarnost dokazana, vkljub pomanjkanju potrebnega krstnega ali rojstnega lista, poroka opraviti; podelovanje dispense dopustljive po § 120 občn. državlj. zakonika. — Ta postava zadobi moč 6. sept. t. l.

— *Zavarovalna banka „Slovenija“.* Iz dopisov slavnega ravnateljstva banke „Slovenije“ v Ljubljani pozvedamo sledeče: Ime (firma) naše banke je že vpisano (protokolirano) v knjigo trgovinske sodnije v Ljubljani. S tem se prične bankino delovanje ter se zamore pri njej zavarovati, dasi tudi vladni komisar še imenovan ni. Natiskujejo se potrebne knjige, obrazci in pripravljaja vse, česar je potreba. — Za službo glavnega tajnika ima ravnateljstvo sposobnih oseb na izbiro in izvoljen bode, kateri se bo najspretnišega pokazal. V ta namen, in da se vse drugo uravna, se sklicie skoro gospodarski svét.

Delnic je do zdaj spečanih 3029, čisto vplačanih je 2470. Zagrebška ekskomptna banka je porok še za 700 delnic; po tem takim ima banka „Slovenija“ z vsem 2729 delnic zagotovljenih („pokritih“), kar pomenja nad 253.572 gold. glavnice. Slednjič naznanjamo, da se, dokler gospodarski svét drugače ne odloči, delnice oddajajo po 80 gld. Kdor tedaj sebi in domovini dobro hoče, naj stopi v vrsto delničarjev in naj se obrne naravnost do ravnateljstva banke „Slovenije“ v Ljubljani.

„Sl. Gosp.“

— (*Peter Preradović*) general in hrvaški lirični pesnik, roj. l. 1818 je v Vöslau-u pri Dunaji umrl. Bil je, kakor vrl domorodec, tako tudi hraber vojak.

Listek.

O prepovedanih knjigah. *)

(Spisal prof. Kociančič.)

(Konec)

a) Ker je skušnja cerkev učila, da branje sv. pisma v

lastnem maternem jeziku nekaj zastran prederznosti ljudi, nekaj zastran zvičaj krivovercev, navadno več škodi kakor koristi; zato je bolj ostro prepovedala tako branje, kakor nekdej v starejih časih. Tako beremo v tretjem pravilu Imenikovem (III. regula indicis), ki govori od prestav svetega pisma, od krivovercev izdanih, ter določuje: „*Prestave sv. pisma stare zaveze se lahko dovolijo učenim in pobožnim možem, kar imajo vselej škofje rzsoditi; samo da se jih poslužujejo v ta namen, da Vulgato lože umejo... Prestave sv. pisma nove zaveze, od krivovercev izdane, se nimajo nobenemu dovoliti, ker iz njih branja bravci prav malo koristi dobivajo, nevarnost pa je v njem velika.*“

Potem takem so prepovedane vse prestave svetega pisma, napisane od krivovercev, ali pa od takih, ki stojé v sumu krive vere, bodi si, da so v latinskem ali v kakem drugem jeziku.

Papež Benedikt XIV. je na dalje prepovedal „*vsako sveto pismo, ktero krivoverci natisnejo in izdajo, ali pa kteremu so oni svoje opombe in razkladanja pristavili.*“ Pij VII. je to prepoved še posebno poterdil. — Iz tega se posname, da tudi *katoliško sveto pismo, ktero krivoverci ali biblijska društva izdajo, ima se k prepovedanim prištevati.*

b) Četerto Imenikovo pravilo (4.ta regula indicis) govori od prestav sv. pisma, ki se na svetlo dajajo od katoličanov, glasi se pa tako le: „*Ker skušnja uči, ako se vsem brez razločka branje svetega pisma dopušča, da pride od tod zastran človeške prederznosti več škode, kakor koristi, zato se ta reč skofom prepušča, da, po nasvetu spovednika ali fajmoštra, zamorejo dovoliti branje svetega pisma od katoliških pisateljev v matere jezik prestavljene, takim osebam, od kterih so prepričani, da bodo iz tega branja duhovno korist imeli. Dovoljenje ima biti pismeno. Kdor se prederzne brez takega dovoljenja tako prestavo svetega pisma imeti ali prebirati, njega ne more nobeden od grehov odvezati, ako ni poprej sv. pisma svojemu škofu izročil.*“

Tudi to pravilo ne govori od branja sv. pisma v izvornih jezikih ali tudi v prestavah, samo da so katoliške; *prepoveduje le branje sv. pisma v lastnem, maternem jeziku.*

Branje sv. pisma v maternem jeziku ni nepogojno prepovedano. Škofje zamorejo dovoliti, da kdo, postavim, sv. pismo v slovenskem jeziku bere. Ali to dovoljenje *velja le za tisto osebo, ktera je dovoljenje dobila*, in škof mora pismeno to dovoljenje dati.

Papež Sikst V. pa je to oblast škofom dano zopet preklical in Klement VIII. je Sikstovo naredbo ponovil. Pozneje pa so škofje zopet, kakor poprej, to oblast zadobili.

V takim stanu je bila ta stvar do papeža Benedikta XIV. Ta papež namreč je odobril odlok Imenikovega zbora (Congreg. Indicis od 13. junija 1757), ki se tako le glasi: „*Ako so prestave sv. pisma v materni jezik od Apostolskega Sedeža odobrene ali pohvaljene, ali pa če so izdane z opombami posnetimi iz svetih cerkvenih očakov, ali iz učenih katoličanov, tedaj so dopuščene.*“ Ta odlok je bil zopet poterjen od papežev Pija VII. Pija VIII. in Gregorija XVI.

Potem takem je pripuščeno, da vsak kristjan brez greha lahko bere sveto pismo v svojem maternem jeziku, tedaj Slovenec slovensko, da je le taka prestava pohvaljena in odobrena v Rimu od Sv. Apostolskega Sedeža, ali saj da ima pristavljeno katoliško razlago. — Mi Slovenci imamo staro slovensko prestavo, tiskano v 16. stoletji, ali ta je prepovedana, ker jo je krivoverc poslovenil. — Druga novejša slovenska prestava svetega pisma, ktero je Japel s tovarši na svetlo dal v začetku tekočega stoletja, je sicer od katoliških mož spisana bila in izdana, pa ni ne od sv. Apost. Sedeža pohvaljena, in tudi nima nobenih opomb, nobenega razlaganja, tedaj tudi te prestave ne sme, po tem kar smo povedali, nobeden imeti ali brati, ako ni dobil od svojega škofa potrebnega dovoljenja. — Naj novejšo prestavo in izdanje slovenskega svetega pisma od leta 1856-1860 je pa vsakemu Slovencu prosto imeti in prebirati; res da nima odobrenja od Apostolskega Sedeža, pa ima pristavljene opombe in zadosti dobro razlaganje v pravem katoliškem duhu.

*) Obračamo posebno pozor p. n. občinstva na sledeči spis. Ur.

Listnica uredništva: Nujno obravnavo o ljudskih šolah začnemo prihodnjikrat, za danas ni bilo še mogoče.

Naznanilo.

Prodajalnica Seitz-ova v Gorici je začasno prenesena v magazin, bolj tje proti sv. Ivanu, v tisti hiši.